

ĐẠI HỌC QUỐC GIA THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

VÕ VĂN SEN

sự phát triển[?]
của[?] CHỦ NGHĨA
TƯ BẢN[?]
ở[?] MIỀN NAM
VIỆT NAM
(1954-1975)

* S K V 0 8 0 5 0 4 *

NHÀ XUẤT BẢN

ĐẠI HỌC QUỐC GIA TP HỒ CHÍ MINH

Sách trợ giá dành cho SV ĐHQG-HCM
Giá: 24.000đ

959.704
V872-S474

ĐẠI HỌC QUỐC GIA THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

VÕ VĂN SEN

**SỰ PHÁT TRIỂN
CỦA CHỦ NGHĨA TƯ BẢN
Ở MIỀN NAM VIỆT NAM
(1954 - 1975)**

THƯ VIỆN TRƯỜNG ĐHSFKT
SKV 080504

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA
THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH - 2005

LỜI NÓI ĐẦU

Trong cơ cấu kinh tế – xã hội miền Nam thời kỳ 1945 – 1975 đan xen nhiều phương thức sản xuất, nhiều thành phần kinh tế, chủ nghĩa tư bản đã có sự phát triển nhất định và đang trong quá trình xác lập vị trí thống trị của nó. Chủ nghĩa tư bản ở đây có nhiều đặc thù, nhiều mặt hạn chế tiêu cực cũng như nhiều mặt tích cực khách quan cần phải được nghiên cứu nghiêm túc. Kết quả nghiên cứu đó, về mặt thực tiễn, có thể góp phần giúp cho việc đánh giá chính xác hơn đặc điểm, tính chất và trình độ “điểm xuất phát” mà từ đó miền Nam cùng cả nước quá độ lên chủ nghĩa xã hội mang màu sắc Việt Nam, do đó góp thêm cơ sở khoa học cho việc cụ thể hóa con đường công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước ta. Thực tiễn cách mạng Việt Nam 20 năm qua với những sai lầm, tổn thất của thời kỳ 1975 – 1986 hay những thành tựu bước đầu của công cuộc đổi mới từ năm 1986 đến nay, ít nhiều có liên quan đến việc đánh giá nói trên. Hơn nữa, về mặt khoa học, việc nghiên cứu về chủ nghĩa tư bản ở miền Nam (1954 – 1975) còn bắt nguồn từ một yêu cầu khoa học sâu xa, đó là việc nghiên cứu các phương thức sản xuất, hình thái kinh tế – xã hội trong lịch sử Việt Nam.

Trên ba mươi năm qua, các nhà sử học, kinh tế học ở trong nước cũng như ở ngoài nước đã có nhiều công trình nghiên cứu trực tiếp hay gián tiếp đề cập đến nhiều khía cạnh

khác nhau của hình thái kinh tế – xã hội tư bản chủ nghĩa ở Việt Nam, từ lúc những quan hệ tư bản chủ nghĩa mới ở dạng mầm mống đến giữa những năm 1970, khi miền Nam cùng cả nước chuyển sang một kỷ nguyên mới của lịch sử dân tộc. Thế nhưng, cho đến nay vẫn chưa có một công trình chuyên khảo khoa học sâu nào ở góc độ hình thái kinh tế – xã hội hay phương thức sản xuất đề cập trực tiếp đến chủ nghĩa tư bản ở miền Nam (1954 – 1975).

Dù tiếp cận ở góc độ tổng hợp, nhưng chủ đề này vẫn là quá lớn đối với sức lực của tác giả, nếu không có những giới hạn cần thiết. Tác phẩm này chỉ tập trung khảo sát sự hình thành và phát triển của nền sản xuất hàng hóa tư bản chủ nghĩa trong các ngành kinh tế miền Nam (1954 – 1975), làm rõ những đặc điểm cụ thể và các vấn đề có quy luật của quá trình. Tuy giới hạn đối tượng nghiên cứu là như vậy, nhưng tác phẩm cũng không đi sâu vào tất cả các quá trình, các hình thức, hình thái cụ thể của đối tượng mà chỉ dừng lại ở những đặc điểm chủ yếu nhất, những quá trình cơ bản nhất và hơn nữa phạm vi khảo sát cũng chỉ chủ yếu là ở khu vực mà chủ nghĩa tư bản phát triển mạnh nhất, tức là khu vực Nam Bộ, chứ không thể đi sâu vào các quá trình mạnh mẽ của quan hệ tư bản chủ nghĩa ở những vùng còn lại.

Tác phẩm có bố cục gồm năm chương nội dung và phần kết luận.

– **Chương một:** Đề cập một cách khái quát sự phát triển các thành phần kinh tế ở miền Nam, chủ yếu là Nam Kỳ trước năm 1954. Đây là tiền đề cho việc đi sâu nghiên cứu về chủ nghĩa tư bản sau này.

- **Chương hai:** Xem xét các nhân tố tác động đến sự phát triển chủ nghĩa tư bản ở miền Nam thời kỳ 1954 – 1975.

- **Chương ba:** Phân tích sự phát triển của chủ nghĩa tư bản trong công nghiệp miền Nam (1954 – 1975) thông qua việc khảo sát sự phát triển của những “công xưởng, nhà máy” trong công nghiệp, các quá trình cơ bản của sự chuyển biến nền công nghiệp miền Nam từ sản xuất nhỏ lên sản xuất lớn tư bản chủ nghĩa và vị trí của tư bản nhà nước, tư bản nước ngoài trong công nghiệp.

- **Chương bốn:** Phân tích sự phát triển của chủ nghĩa tư bản trong thương nghiệp, ngân hàng ở miền Nam (1954 – 1975) bằng cách khảo sát sự lưu thông hàng hóa, những đặc điểm của hệ thống thương nghiệp tư bản chủ nghĩa, của hệ thống ngân hàng và hoạt động ngân hàng miền Nam thời kỳ này.

- **Chương năm:** Phân tích sự phát triển bước đầu của chủ nghĩa tư bản trong nông nghiệp, nông thôn miền Nam (1954 – 1975), bao gồm từ việc khảo sát quá trình xóa bỏ quan hệ sản xuất phong kiến, quá trình trung nông hóa và quá trình phân hóa nông dân, bước đầu hình thành quan hệ sản xuất tư bản chủ nghĩa trong nông nghiệp đến chỗ khảo sát một số biến đổi trong sản xuất nông nghiệp miền Nam theo hướng thương mại hóa và hiện đại hóa.

- **Phần kết luận:** Đưa ra một số nhận định, đánh giá về con đường ra đời, những nhân tố tác động, những mặt tích cực, nhịp độ phát triển, tính chất và trình độ phát triển cũng như vị trí và những mặt tích cực về phát triển lực lượng sản xuất và xã hội hóa lao động của chủ nghĩa tư bản ở miền Nam (1954 – 1975).

Đến với bạn đọc, tác phẩm này chắc hẳn còn nhiều sai sót cả về nội dung lẫn hình thức trình bày. Tác giả mong được đón nhận nhiều ý kiến phê bình, đóng góp của bạn đọc.

Suốt trong quá trình chuẩn bị tác phẩm, tác giả nhận được sự giúp đỡ nhiệt tình của nhiều bạn bè, đồng nghiệp, nhiều nhà khoa học, nhiều cơ quan nghiên cứu trong và ngoài nước. Nhân lần xuất bản này, tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn chân thành đối với những cá nhân và tập thể đã tận tình giúp đỡ tôi, đặc biệt là Ban Giám hiệu, Phòng Sau đại học và Khoa Lịch sử của Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn – Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh đã sử dụng tác phẩm này làm giáo trình sau đại học ngành Lịch sử Việt Nam.

TÁC GIẢ

MỤC LỤC

Lời giới thiệu.....	3
Lời nói đầu.....	7
Chương 1. Quan hệ tư bản chủ nghĩa ở miền Nam Việt Nam trước năm 1954.....	11
I. Chính sách của thực dân Pháp đối với sự hình thành của chủ nghĩa tư bản ở Việt Nam nói chung và miền Nam Việt Nam nói riêng (<i>trước năm 1954</i>).....	11
II. Vài nét về sự hình thành và phát triển của các quan hệ tư bản chủ nghĩa ở miền Nam trước năm 1954	14
1. Thành phần tư bản nhà nước thực dân Pháp	14
2. Thành phần kinh tế tư bản tư nhân của tư bản độc quyền Pháp	18
3. Thành phần kinh tế tư bản chủ nghĩa bản xứ	30
4. Sự phát triển của thành thị miền Nam, thành phố Sài Gòn – Chợ Lớn.....	44
III. Kết luận.....	47
Chương 2. Những yếu tố tác động đến quá trình phát triển của chủ nghĩa tư bản ở miền Nam Việt Nam (1954 – 1975).....	55
I. Tác động của cuộc chiến tranh thực dân kiểu mới đến sự phát triển thành phần kinh tế tư bản chủ nghĩa miền Nam.....	55

9. Công nghiệp điện lực	91
10. Công nghiệp xây dựng	92
II. Một số quá trình cơ bản của sự chuyển biến nền công nghiệp miền Nam từ sản xuất nhỏ lên sản xuất lớn tư bản chủ nghĩa.....	93
1. Quá trình tích tụ, tập trung sản xuất	93
2. Quá trình tích lũy tư bản	101
3. Quá trình tiến bộ kỹ thuật trong công nghiệp miền Nam	105
III. Vị trí tư bản nhà nước và tư bản nước ngoài trong công nghiệp miền Nam.....	115
1. Vị trí của tư bản nhà nước trong công nghiệp miền Nam	115
2. Vị trí của tư bản nước ngoài trong nền công nghiệp miền Nam	120
Phụ lục chương 3	124
Chương 4. Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản trong thương nghiệp, ngân hàng ở miền Nam Việt Nam (1954 – 1975).....	167
I. Sự phát triển chủ nghĩa tư bản trong thương nghiệp.....	167
1. Sự lưu thông hàng hóa	167
2. Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản trong thương nghiệp miền Nam (1954 – 1975)	171
II. Sự phát triển của ngành ngân hàng tư bản chủ nghĩa ở miền Nam (1954 – 1975).....	184

3. Một số biến đổi bước đầu trong cơ cấu nông nghiệp và sự phát triển của nền nông nghiệp sản xuất hàng hóa	233
Phụ lục chương 5	240
Kết luận	256
Tài liệu tham khảo.....	275

II. Một số chính sách kinh tế – xã hội của đế quốc Mỹ và chính quyền miền Nam có tác động đến sự phát triển chủ nghĩa tư bản ở miền Nam	61
1. Chính sách viện trợ Mỹ	61
2. Chính sách tiền tệ	64
3. Chính sách đầu tư	66
4. Chính sách công nghiệp hóa tư bản chủ nghĩa	67
5. Chính sách cải cách điền địa	70
6. Chính sách ngoại thương	72
7. Chính sách về một cơ cấu kinh tế vùng ở miền Nam...	74

**Chương 3. Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản
trong công nghiệp miền Nam Việt Nam
(1954 – 1975).....**

76

I. Sự phát triển của những “công xưởng – nhà máy” trong các ngành công nghiệp	76
1. Công nghiệp thực phẩm, đồ uống, thuốc lá	76
2. Công nghiệp dệt	81
3. Công nghiệp giấy	82
4. Ngành công nghiệp biến chế khoáng chất	83
5. Các ngành công nghiệp khác: gỗ, da, may mặc	84
6. Công nghiệp hóa chất	85
7. Công nghiệp luyện kim căn bản	88
8. Công nghiệp sản xuất sản phẩm kim loại, công nghiệp cơ khí	89

1. Sự phát triển của hệ thống tổ chức ngân hàng miền Nam (1954 – 1975)	184
2. Một số đặc điểm của quá trình phát triển hệ thống ngân hàng miền Nam	187
Phụ lục chương 4	195
Chương 5. Sự phát triển bước đầu của chủ nghĩa tư bản trong nông nghiệp, nông thôn miền Nam Việt Nam (1954 – 1975)	208
I. Quá trình xóa bỏ quan hệ sản xuất phong kiến và bước đầu hình thành quan hệ sản xuất tư bản chủ nghĩa trong nông nghiệp và nông thôn Nam Bộ (1954 – 1975)	208
1. Quá trình xóa bỏ thành phần kinh tế phong kiến trong nông nghiệp	208
2. Quá trình trung nông hóa nông dân đồng bằng Nam Bộ theo hướng phát triển chủ nghĩa tư bản trong nông nghiệp và nông thôn Nam Bộ	212
3. Quá trình phân hóa nông dân	218
I. Một số biến đổi quan trọng trong sản xuất nông nghiệp miền Nam (1954 – 1975)	226
1. Sự tăng cường cơ sở vật chất kỹ thuật trong nông nghiệp	226
2. Sự phát triển của những hoạt động kinh tế phi nông nghiệp và mạng lưới kinh doanh tư bản chủ nghĩa ở nông thôn	229